

“Mirandolina”: iseseisev naine 18. sajandil

This entry was posted on 14. Feb 2015 by [Mirt Kruusmaa](#), in [Teater](#) and tagged [Giorgio Bongiovanni](#), [Katariina Unt](#), [VAT Teater](#). Bookmark the [permalink](#). [Lisa kommentaar](#)

“Need, kes mul sabas jooksevad, tüütavad mind kiiresti. Kõrge seisus mind ei köida, rikkust hindan ja ei hinda. Aga suurimat mõnu pakub mulle see, kui mu ümber lipitsetakse, minu meele järgi püütakse olla ja mind jumaldatakse. See on minu ja peaaegu iga naise nõrkus. Ma ei mõtlegi mehele minna – mulle pole kedagi vaja: ma elan ausalt ja maitsen oma vabadust.” – Mirandolina

VAT Teatri uue lavastuse “Mirandolina” nimategelane (Katariina Unt) on enesekindel ja vastupandamatu kõrtsiperenaine, kellesse mehed kas või vastu enda tahtmist armuvad. Niisugune karakter võib potentsiaalsesse teatrikülastajasse kergesti skeptitsismi sisendada: kas kirjandus- ja teatriklassika mitte ei kirenda lugudest kaunitest Helenatest, kes ässitavad ja hullutavad mehi? Mirandolina siiski ei ole Helena: ta ei ole kõrgest soost ega isegi kuigivõrd ilus. Kõrtsiperenaine kütkestab aga oma vaimuga – ta on otsekohene, arukas ja jõulise iseloomuga. Selles mõttes on ta 18. sajandi draamas (paraku) haruldane naistegelane. Võiks arvata, et selline naine pälvib palava armastuse asemel meeste pahameele ning eks osalt sellel vastuolul Goldini komöödia põhinebki (vähemalt autori kaasajal). Samas pole Mirandolina kaugeltki käre olemisega, nagu tarmukaid naisi on sageli kujutatud. Ta tahab, et teda jumaldatakse (see pole – väidetavalt – kõigest iga naise nõrkus, vaid ühtlasi ärile kasulik!) ja kogu tema tarkuse, avameelsuse ja jõulisusega see tal ka õnnestub. Juba siin tulevad ilmsiks mõned antinoomiad – nt ausus ja manipuleerimine -, mis muudavad Giorgio Bongiovanni lavastuse köitvaks igale usinale kaasamõtlejale ning mis kannavad teose konflikti ja huumorit.

Carlo Goldoni “Võõrastemaja perenaine” (“Mirandolina”) jutustab loo kõrtsipidajannast ja tema austajatest – krahv d’Albafiorita (Ago Soots), markii de Forlipopoli (Margo Teder) ja viimaks ka kavalier de Ripafratta (Peeter Tammearu). Kavalier de Ripafratta on Mirandolinaga kohtudes paadunud naistepõlgur ning kõrtsi perenaise kavatsus võita mehe süda endale tiivustab teose sündmustikku. Pealiskihi all koorub aga peene ja keeruline sissevaade sugude vahelistesse suhetesse ja klassiühiskonda. Kavas on selgitatud, kuidas Goldoni püüdis oma loominguga murendada Itaalias jäigaks muutunud *commedia dell’arte* vorme, rõhutades lavalist ehedust ja karakteri individuaalsust. Uuenduslikuna võis omal ajal tunduda peasa andmine teenijannale, kes oli traditsiooniliselt kõrvaltegelane, rääkimata võimupositsioonide pea peale pööramisest.

Krahv, markii, kavalier, teener Fabrizio (Tanel Saar) – kõik meeskarakterid olid määratletud selle kaudu, milline oli nende suhe kõrtsipidajannasse. Kusjuures aadlike seisus oli instrumentaalne – see oli ainult niivõrd oluline, kuivõrd see võis Mirandoline muljet avaldada (ehk see ei mõjunud talle üldsegi). Kõrgkihi pretensioonidele antakse viimane hoop, kui Mirandolina teatab, et kavatseb abielluda hoopis Fabrizioga, lihtlabase alluvaga, keda teised isegi konkurendiks ei pidanud. Osalt on need muljed, iseäranis need, mis puudutavad soolise hierarhia lõhkumist, järelmõtted – midagi, mida oskame märgata alles nüüdisaja tundlikkusega -, ent mis puudutab kõrgkihti, siis Goldoni teos räägib selget keelt nii praegu kui ka 18. sajandil, mis tõusis ju haripunkti Prantsuse revolutsiooniga. Krahvil, markiil ja isegi viimaks kavalieril pole mingit mõjuvõimu keskklassi kuuluva kõrtsipidajanna üle. Meeste armuavaldused, katsed võita Mirandolina südant on halekoomilised ja kui nendes karakterites ongi suursugusust, on see lõppude lõpuks

tühjasõnaline. Eredamalt näitlikustab seda krahv d'Albafiorita tegelaskuju: uhkust täis, kuid täielikult laostunud aadlik, kes rüütellikult vannub Mirandolinat kaitsta, ent üritab põgeneda ja vassib niipea, kui taoline võimalus tekib. Absurdsust lisab mõistagi tõsiasi, et Mirandolina ei vaja sugugi kaitset ja tuleb elus toime hulga paremini, kui mehed, kes alatasa talle midagi pakuvad.

Vähemalt alguses võib erandiks pidada misogüünist kavaleri, ent misiganes sitkust ja autoriteeti ta etenduse algul evis, lahtub see kiiresti, kui Mirandolina hakkab oma võrku kuduma. Ometigi ei õnnestunud Mirandolinal ravida kavaleri naistevihkamist, pigem kinnitab see etenduse lõpus armuvalus kavaleris sügavamalt kanda. Peeter Tammearu mängis oma osa usutavalt, muutus ennastvalitsevast ja kangest mehest hullunud armastajani oli nüansirohke ja koomiline.

Kuidas aga hinnata Mirandolina käitumist? Kahtlemata tuleks kõrvale heita katsed mahutada Mirandolina tegelaskuju mingisugusesse harjumuspärasesse kuvandisse nagu võrgutaja, *femme fatale*, manipuleeriv ja omakasupüüdlik naine. Lavastuse üks suurimaid tugevusi ongi nimitegelase keeruline iseloom: ühelt poolt on tegemist otsekohe ja (nagu Mirandolina ise seda korduvalt kinnitab) ausa inimesega, ent teisalt mängib ta nimelt kavaleri tunnetega, hoolimata seejuures tagajärgedest vaese mehe hingele. Siiski ei tulene Mirandolina ükskõiksus õelusest, pigem pragmaatilisest hoiakust, oma äripidamise tulu silmas pidades. Mirandolina pole hetkekski traagiline kuju, vaid võidukas ja julge ning sellepärast mõjub ta vaatajalegi sümpaatsena. Mirandolinat on VAT Teatri kodulehel tutvustatud kui universaalset naiselikkuse sümbolit, ent märgiline on tõsiasi, et Mirandolina kõigest näitleb naiselikkuse ideaali nutikusest – see on tühipaljas *mask* – ning tegelikult on ta hulga komplitseeritum isiksus. Nõnda pole ta kindlasti universaalne ega ka sümbol (sest keerukus eeldab partikulaarsust). Meeste pretensioonid tema südamele on alusetud – Mirandolina pole nendele midagi lubanud, ta on vaba inimene ja nagu ta lõpus tunnistab, olid need kõigest tütarlapse mängud, mida ei oleks tohtinud tõsiselt võtta. Kummatigi hoiatab Mirandolina lavastuse lõpus, mil ta lõpuks Fabrizioga lubab naituda ja oma endistest mängudest loobuda, mehi endasuguste naiste eest – Mirandolina käitumine oli ikkagi väär. Siiski jääb mulje, et selline hinnang ei küündi Mirandolina iseloomuni: tema otsekohe ja söakus on etenduse lõpuni imetlusväärsed ning selles mõttes paistab Mirandolina läbini positiivse karakterina.

Katariina Unt andis Mirandolina rollis tugeva ja nauditava etteaste: läbi näitleja kehakeele nähtub Mirandolina eelkõige loomuliku ja lihtsa kõrtsiperenaaisena, mis on oluline tema tegelase puhul, kes võib eelkõige oma siiruse ja avameelsusega, mitte uhkuse ega hiilgusega. Lihtne oli ka lavakujundus, millele andsid konkreetse vaid kaks kõrtsilauda toolidega. Efektseim lavakujunduse osa oli kardin, mis eraldas kahte lavaosa eri ruumideks, mis võimaldas näidata tegelaste liikumist ja tegutsemist ning seekaudu lugu tervikuna mitmekülgsemalt. Hästi mõjus ka Mirandolina lavale sisenemise ja väljumise markeerimine valgusega, mis ei tõstnud teda esile ainult kui peategelast, vaid ühtlasi kui ideaali, mis siis et see ideaal oli näideldud.

Kuigi lavastus oli paiguti tõeliselt humoorikas, jäi mõnigi koht sujuvusest ja õigest tunnetusest vajaka. Iseäranis kehakoomikas oli vahepeal puudus täpsusest või vähemalt tundus, et kehakoomika potentsiaali ei suudetud saavutada. Samas oli tegemist alles kolmanda etendusega.

“Mirandolina” pakub siiski tingimata mõtlemisainest igale süvenenud vaatajale ja naeru isegi mitte nii süvenenule. Tugevajõuline nimitegelane tõmbab oma säruga pealtvaataja kaasa ja eks osalt armume meiegi paratamatult Mirandolinasse.

VAT Teater – “Mirandolina”; autor: Carlo Goldoni; lavastaja: Giorgio Bongiovanni (Itaalia); kunstnik: Pille Jänes; valguskunstnik: Sander Põllu; lavastaja assistent: Auri Jürna; lavameister ja tehnik: Raul Õitspuu; osades: Katariina Unt, Peeter Tammearu (Kuressaare Linnateater), Tanel Saar, Ago Soots, Margo Teder, Meelis Põdersoo ning EMTA lavakunstikooli tudengid Liisa Saaremäel ja Lauuli Otsar.

TÜL teeb koostööd erinevate Eesti teatritega, eesmärgiga paisata veebi noorte kirjutajate vabas vormis tekste (kriitika, arvustused, teatritekstid, muljetused). Teatrite poolt piletid etendustele, meie liikmete poolt tekstid. See postitus on kirjutatud lavastuse “Mirandolina” 05.02.2015 nähtud etenduste põhjal.